

Baroque Bačka

The project is co-financed by the
European Union

Good neighbours
creating
common future

Barokna Bačka

Barokk Bácska

Baroque Bačka

Subotica - Szabadka
2019

Izdavač / Kiadó / Published by:
Szabadkai Városi Múzeum / Gradski muzej Subotica / Municipal Museum Subotica

Za izdavanje odgovara / Felelős kiadó / Publisher-in-chief:
Hulló István

Autori / Szerzők / Authors
Korhecz Papp Zsuzsanna, Fábián Borbála, Podhorányi Zsolt, Papp Árpád

Urednici / Szerkesztők / Editors:
Korhecz Papp Zsuzsanna, Fábián Borbála

Recenzenti / Szaktanácsadók / Reviewer
Ózer Ágnes, Mirko Grlica

Lektori / Lektorok / Lectors:
Nevenka Bašić Palković, Hicsik Dóra, Novák Attila

Szerb nyelvű fordítás / Prevod na srpski / Serbian translation:
Mačković Papp Márta, Korhecz Papp Zsuzsanna

Prevod na engleski / Angol nyelvű fordítás / English translation:
Mačković Anna

Prelom i obrada / Számítógépes tördelés / Prepress:
Harangozó Attila

Fotografije / Fotók / Photos
Kolović Svetlana, Fábián Borbála, Olivera Brdarić, Hevér Miklós
Korhecz Papp Zsuzsanna, Kardos Judit (MNM), Milica Djukić, Rastovác Pál

Štampa / Nyomda / Printed in:
Grafoprodukt, Szabadka

Tiraž / Példányszám / The print run:
500

Sadržaj / Tartalom / Contents

Uvod Bevezető Foreword	7
Borbala Fabian - Istorija županije Bač-Bodrog i vojnih krajina u 18. veku Fábián Borbála - Bács és Bodrog vármegyék, és a katonai határőrvidékek története a 18. században Borbála Fábián - The History of Bács and Bodrog Counties and the Military Frontiers in the 18th Century	9
Arpad Pap - Naseljavanje i naselja. Nastanak raznolike etničke slike Bačke u 18. veku Papp Árpád - Telepítés és település. Bácska 18. században kialakuló sokszínű etnikai képe Árpád Papp - Colonization and Settlements. The Creation of a Multi-Ethnic Bácska in the 18th Century	45
Žolt Podhoranji - Plemstvo novih početaka. Bački zemljoposednici u 18. veku Podhorányi Zsolt - Az újrakezdés nemessége. Bácskai földbirtokosok a 18. században Zsolt Podhorányi - The Nobility of New Beginnings. The Landowners of Bácska in the 18th Century	71
Žužana Korhec Pap - Barokna umetnost u Bačkoj Korhecz Papp Zsuzsanna - Barokk művészet a Bácskában Zsuzsanna Korhecz Papp - Baroque Art in Bácska	103
Literatura Irodalom Bibliography	140

Grb Bačko-Bodroške županije iz dvorca Bač
Bács-Bodrog vármegye cimere a bácsi várbon
The crest of the Bács-Bodrog county from Bács Castle
GMS SO

Mellőzős Urmányi Kiscs. Ur O'Excellentiajának a Tolumányok orosz Gyamolának ajánlják Görög és Kerekes.

Pečat Bačke županije
Bács vármegye pecsétje
The seal of Bács county
1699, MNL BKML XV. 33.

Karta Bačko-bodroške županije
Bács-Bodrog vármegye térképe
The map of Bács-Bodrog county,
1798, Görög-Kerekes: Magyar Átlás,
Medvey Gábor gyűjteményéből

Uvod

Andraš Valji (Vályi András), koji je lično obišao ove prostore krajem 18. veka, u prvom Mađarskom adresaru naselja (Magyar országnak leírása) to je područje definisao na ovaj način: „BAČKOVINA (BÁCSKASÁG). Tako se naziva teritorija i regija koja je deo Bačke županije od Baje do sremskog dela Dunava i koja se proteže od Baranjske županije do Tise.” U grbu županije je prikazan sv. Pavle apostol kako drži mač u ruci, on je bio zaštitnik kaločko-bačke nadbiskupije.

Ova knjiga ima namenu da pruži opšti uvid u svakodnevni život istorijske Bačko-bodroške županije, počev od oslobođilačkih ratova vođenih protiv Turaka, sve do Napoleonovih ratova. Ovo je doba kada je bilo potrebno započeti sve iznova na nenastanjenim i opustošenim područjima. U to vreme se razvijala dugotrajna raznolikost ovog regiona. Na osnovu ovih studija pruža nam se prilika da upoznamo okolnosti i sadržaje svakodnevnog života, započetih nakon krvavih dešavanja Rakocijeveg (Rákóczi) ustanka, da više saznamo o poreklu i mogućnostima novih zemljoposrednika, a i o sudbini stanovnika

Bevezető

A területet a 18. század végén személyesen bejáró Vályi András így határozta meg az első magyar helységnévtárban (Magyar országnak leírása): „BÁCSKASÁG. Így neveztetik Bács Vármegyének Bajától fogva a' Szeremi Dunáig, Baranya Vármegyétől fogva pedig a' Tiszáig fekvő vidékje, 's térsége, Bács Városától.” A megye címerében Szent Pál apostol jelenik meg karddal a kezében, akit a kalocsai-bácsi egyházmegye is védőszentjeként tisztelt.

Jelen kötetünk általános ismertető szererne adni a történelmi Bács-Bodrog vármegye életéről a török alóli felszabadító háborúk időszakától a napoleoni háborúig. Ez az a korszak, amikor minden újra kellett kezdeni az elnéptelenedett, letarolt területeken. A térséget sokáig jellemző sokszínűség akkoriban alakult ki. A tanulmányok alapján képet alkothatunk a Rákóczi-szabadságharc véres eseményei után újrainduló minden nap élet körülmenyeiről, az új birtokosok származásáról és lehetőségeiről és a névtelenség homályába vesző, jobbágyi sorban sínylődő népek sorsáról, akik munkájával termékeny-

Foreword

András Vályi, who personally patrolled the region at the end of the 18th century, described the area in the first Hungarian gazetteer (Magyar országnak leírása) as follows: "BÁCSKASÁG. That is what they call the territory of Bács county spreading from Baja to the Syrmian section of the Danube and from the town of Bács and Baranya county to the Tisza river." St. Paul, who was also the patron saint of the Kalocsa diocese, appears with a sword in hand in the county's crest.

This publication endeavors to present a general review of life in the historic county of Bács-Bodrog in the period spanning from the Austro-Turkish War to the Napoleonic Wars. This was a period of resurgence and new beginnings in a stony, desolated land. A trait that for centuries fundamentally defined these parts, diversity, emerged in that time. The following treatises allow the Reader a glimpse into the reality of everyday life after the bloody events of Rákóczi's War of Independence, the origins and opportunities of the new landowners and the fates of the anonymous masses, languishing as serfs,

koji su ostali u senci anonimnosti, ali su svojim kmetskim radom doprineli tome da su bačka zemljišta ponovo postala plodna. Prikazujemo nasleđe doba u kojem su putevi prvenstveno vodili pored Dunava i Tise, koji su i omedjivali ovo područje, dok su drugi saobraćajni pravci bili mogući jedino tokom letnjih suša. Do sredine veka su monaški redovi bili gotovo jedini čuvari i prenosioci kulture, a temelj svakodnevnog života bila je hrišćanska vera. Sem nekoliko izuzetaka, materijalne mogućnosti plemstva su veoma skromne, dok su seljaci zemljoradnici i stočari bili pri nuđeni da sami obezbeđuju sebi hranu i odeću te životare u svojim zemunicama. Stanovništvo su desetkovale bolesti i epidemije.

Naš cilj je bio da jednostrano viđenje građova, naroda i kultura ovih regionala promenimo, da pomoću istorijskih, etnografskih, kulturnih i umetničkih aspekata, saradjnjom i premošćavanjem današnjih granica prikažemo ovu regiju kao jedinstvenu oblast, za kakvu je nekada i važila.

nyé váltak újra a bácskai földek. Egy olyan kor örökségéről adunk számot, ahol az utat elősorban a területet határoló Duna és Tisza képezte, s csak a nyári szárazságban lehetett másutt is közlekedni. A művelődés letéteményesei a század közepéig szinte kizárálag a ferences szerzetesek voltak, s a minden nap élet alapját a keresztény hit képezte. A nemesség anyagi körülményei is igen szerénynek mondhatók néhány kivételtől eltekintve, a földművelő és állattenyésztő parasztság pedig földbevájt kunyhókban tengette életét, betevőjük és ruháik minden darabját önerőből kellett előteremteniük. Betegségek és járványok tizedelték a lakosságot.

A térség városait, népeit és kultúrájukat jellemző egyoldalúságot szerettük volna kitágítani, s az egykor egységes területet a mai határok áthidalásával, együttműködésben, újra egységesen láttatni a történeti, néprajzi, kultúr- és művészettörténeti szempontok alapján.

who labored to make the lands of Bácska fertile again. We will be discussing the legacy of an age where the primary routes of transportation were the two rivers framing the area – the Danube and the Tisza –, and travel by other ways was only possible during the drought of the summer months. Until the middle of the century, the principal upholders of culture were the religious orders and the basis of everyday life was the Christian faith. With a few exceptions, the financial circumstances of the nobility were very humble. The peasantry, consisting of farmers and stockmen, lived in hovels carved into the ground and they could rely on nothing but their own resources to obtain their food and clothing. The population was decimated by diseases and epidemics.

Our aim was to augment the idea of unilateralism characteristic of the territory's towns, peoples and their culture, to bridge the borders of our time and, working side by side, to present a once-again unified region from historical, ethnographical, cultural and art-historical viewpoints.

